

Document	Archeologische Quickscan
Plangebied	Grote Zomerdijk 4a, Wognum, gemeente Medemblik
Adviesnummer	21190
Opsteller(s)	S. Veenstra (Archeoloog) & C. M. Soonius (Senior Archeoloog)
Datum	10-08-2021

Advies	- De huidige dubbelbestemming Waarde – Archeologie 3 kan op de verbeelding en in de regels worden gewijzigd in dubbelbestemmingen gebaseerd op de beleidskaart archeologie (zie afb. 2); - Indien de plannen de vrijstellingsgrenzen niet overschrijden: Voorgenomen ingrepen vrijgeven. <u>Cultuurhistorie</u> - Rekening houden met de zeer hoge cultuurhistorische waarden en toetsen aan de Omgevingsverordening NH2020.
---------------	---

Archeologische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Medemblik (contactpersoon: dhr. Marco Kwakman) is gekeken naar het aspect archeologie in het kader van het opstellen van een bestemmingsplan met betrekking tot de bouw van een nieuwe woning op het perceel Grote Zomerdijk 4a in Wognum, gemeente Medemblik.

Op het perceel Grote Zomerdijk 4a is momenteel een agrarisch bedrijf gevestigd, bestaande uit een stolpboerderij met twee schuren en een kas. Het beoogde initiatief voorziet in het toevoegen van twee wooneenheden op dit perceel. Aan de hand van ontwikkelprincipes wordt dit initiatief landschappelijk ingepast en onderbouwd. Door het verwijderen van ruim 1.500 m² bedrijfsbebouwing, het grootste gedeelte van de betonnen erfverharding en het opheffen van de bebouwingsmogelijkheden van 20.000 m² wordt de huidige verrommeling van het landschap aangepakt.¹ Tevens wordt er op het zuidelijke gelegen toe te voegen woonvlak een woning gebouwd. Er zijn nog geen definitieve plannen beschikbaar. Het geplande woonperceel zal ca. 400 m² bedragen. De woning zelf zal kleiner zijn dan het perceel.

De cultuurhistorie is niet uitgebreid meegenomen. Vanwege de ligging van het plangebied in een Bijzonder Provinciaal Landschap is het van belang rekening te houden met de aanwezige cultuurhistorische waarden (Omgevingsverordening NH2020).

¹ Munster 2020.

Afbeelding 1. Ligging plangebied (zwarte stippellijn), met daarin de twee geplande woonvlekken (rode stippellijn) en de te realiseren nieuwe bebouwing (blauwe stippellijn) op een topografische kaart (bron: PDOK).

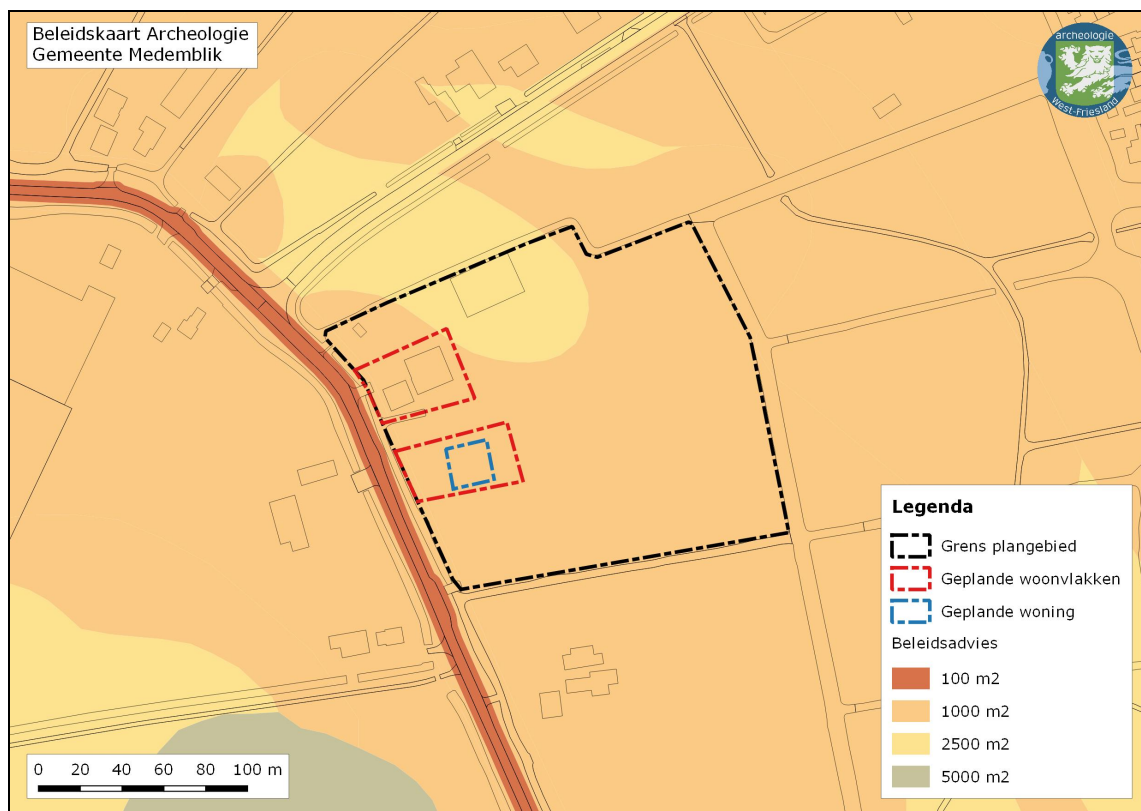
2. Bestemmingsplan en Beleidskaart archeologie

Het plangebied valt binnen het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Medemblik (vastgesteld 22-02-2018).² Middels dit bestemmingsplan geldt binnen het plangebied een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 3. Dit betekent dat bij plannen met grondroerende werkzaamheden over een oppervlakte groter dan 500 m² en dieper dan 40 cm rekening moet worden gehouden met het aspect archeologie.

Archeologie West-Friesland heeft voor de gemeente Medemblik een beleidskaart archeologie opgesteld.³ Deze beleidskaart is op 28 februari 2019 vastgesteld. Op de beleidskaart archeologie is aangegeven waar de bekende archeologische waarden zich bevinden en welke archeologische verwachtingen er zijn. De waarden en verwachtingen zijn gecombineerd met een beleidsadvies per zone. Voor de beleidskaart zijn onder andere bodemkaarten gebruikt om de archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie nader te specificeren. Volgens de beleidskaart ligt het plangebied voor het grootste deel in een zone met een hoge verwachting voor de Prehistorie. Hier is een vrijstellingsgrens van 1.000 m² aan verbonden (oranje op afb. 2). Een gedeelte van het noordelijke deel van het plangebied ligt in een zone met een middelhoge verwachting voor de Prehistorie. Hier is een vrijstellingsgrens van 2.500 m² aan verbonden (geel op afb. 2). De geplande ingreep zal geheel plaatsvinden binnen de zone met de vrijstellingsgrens van 1.000 m². Deze vrijstellingsgrens zal niet worden overschreden.

² NL.IMRO.0420.14410105-VA01.

³ Soonius & van Leeuwen 2018.

Afbeelding 2. De ligging van het plangebied op de beleidskaart archeologie van de gemeente Medemblik.

3. Cultuurhistorische achtergrond

Cultuurhistorische waarden (afb. 3)⁴

Het plangebied ligt in een gebied van zeer hoge historisch-geografische waarde (WFR324G). Het buitengebied rondom Spanbroek, Wadway en Wognum heeft namelijk nog de regelmatige strokenverkaveling dat in de Middeleeuwen is ontstaan. Deze strokenverkaveling is kenmerkend voor West-Friesland. De samenhang met de bewonings- en ontginningsas en de dijken is waardevol. Door de wijze van ontginnen hebben de ontginningsblokken de vorm van een waaier. De perceelsloten zijn zodanig gegraven dat ze op een punt op een veenstroompje afwaterde. Nabij de Wogmeer en de Baarsdorpermeer is de verkaveling onregelmatig, als gevolg van de vele overstromingen. Zulke grote oppervlakten van opstreckende ontginningen komen in Noord-Holland niet veel voor.

Het plangebied ligt langs de Grote Zomerdijk, een binnenwaterkerende dijk van hoge historisch-geografische waarde (CHW-code WFR 133G). Kenmerkend zijn de binnenwaterkerende kaden, die in dit geval dwars op de verkaveling ligt. Door de hogere ligging werden dergelijke kaden vaak als weg gebruikt en ook nu nog is deze dijk als weg herkenbaar. De binnenwaterkerende functie is meestal verloren gegaan, maar de verkeersfunctie niet. De samenhang met de verkaveling, die dwars op de dijk ligt, is nog duidelijk herkenbaar. De dijk is aangelegd om de dorpen Hensbroek, Obdam Spanbroek en Wognum bescherming te bieden tegen het water uit de Wogmeer en de Baarsdorpermeer. De bewoning langs deze dijk is niet oorspronkelijk en pas in de 20e eeuw ontstaan. Zeldzaam zijn dergelijke kaden in Noord-Holland niet.

Leidraad Landschap & Cultuurhistorie

In 2018 heeft de provincie Noord-Holland in haar vernieuwde Leidraad Landschap & Cultuurhistorie ontwikkelprincipes aangegeven gericht op behoud van het hier nog aanwezige waardevolle cultuurlandschap.⁵ Het plangebied bevindt zich in het ensemble West-Friesland Midden.

⁴ Provincie Noord-Holland 2001.

⁵ Provincie Noord-Holland 2018.

Het gebruik van de Leidraad was verankerd in artikel 15 van de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). Hierin is de wijze van doorwerking geregeld. Sinds 17 november 2020 is de Omgevingsverordening NH2020 van kracht.⁶ De omgevingsverordening integreert 21 verordeningen die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. Het doel is daarmee de provinciale regels te vereenvoudigen, harmoniseren, en op onderdelen meer ruimte te bieden voor lokaal en regionaal maatwerk en bestuurlijke afweging. Dit betekent dat de omgevingsverordening deze verordeningen geheel heeft vervangen.

Afbeelding 3. Ligging plangebied op de Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Holland.

Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL)

Het plangebied ligt in een Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL Opmeer-Wognum). Hierin is de bescherming geregeld van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van belang zijn. Aanvullend wordt naar de versterking en ontwikkeling van dergelijke gebieden gestreefd. Hiervoor zijn per deelgebied kernkwaliteiten geformuleerd. Ruimtelijke ontwikkeling is binnen het BPL mogelijk wanneer de beschreven kernkwaliteiten niet worden aangetast.

In lijn met de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de kernkwaliteiten beschreven aan de hand van drie provinciale kernwaarden:

1. Landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
2. Openheid en ruimtebeleving: de beleving van de ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
3. Ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen.

⁶ Provincie Noord-Holland 2020.

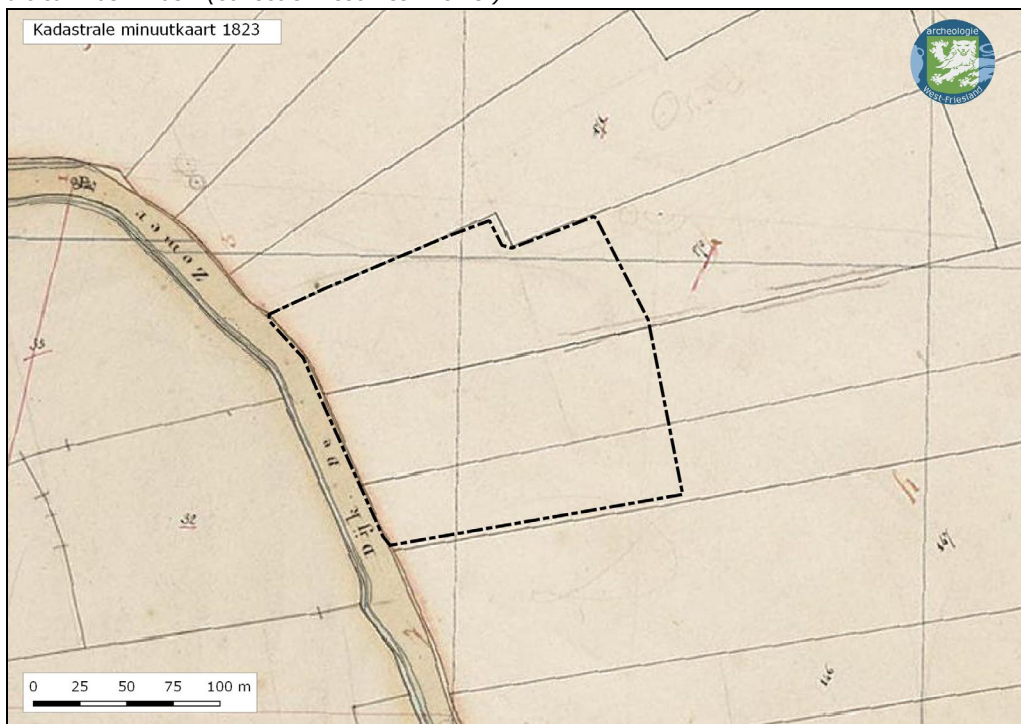
Historisch kaartmateriaal

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal.

Op de historische kaart van Johannes Dou (1651-1654) is er binnen het plangebied geen bebouwing zichtbaar (afb. 4). Wel is de Zomerdijk al zichtbaar. Op de oudste kadastrale minuutkaart uit 1823 is eveneens geen bebouwing zichtbaar binnen het plangebied (afb. 5).

Afbeelding 4. De locatie van het plangebied (rode cirkel, bij benadering) op de kaart van Johannes Dou uit ca. 1651-1654 (collectie Westfries Archief).

Afbeelding 5. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de kadastrale minuutkaart uit 1823 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

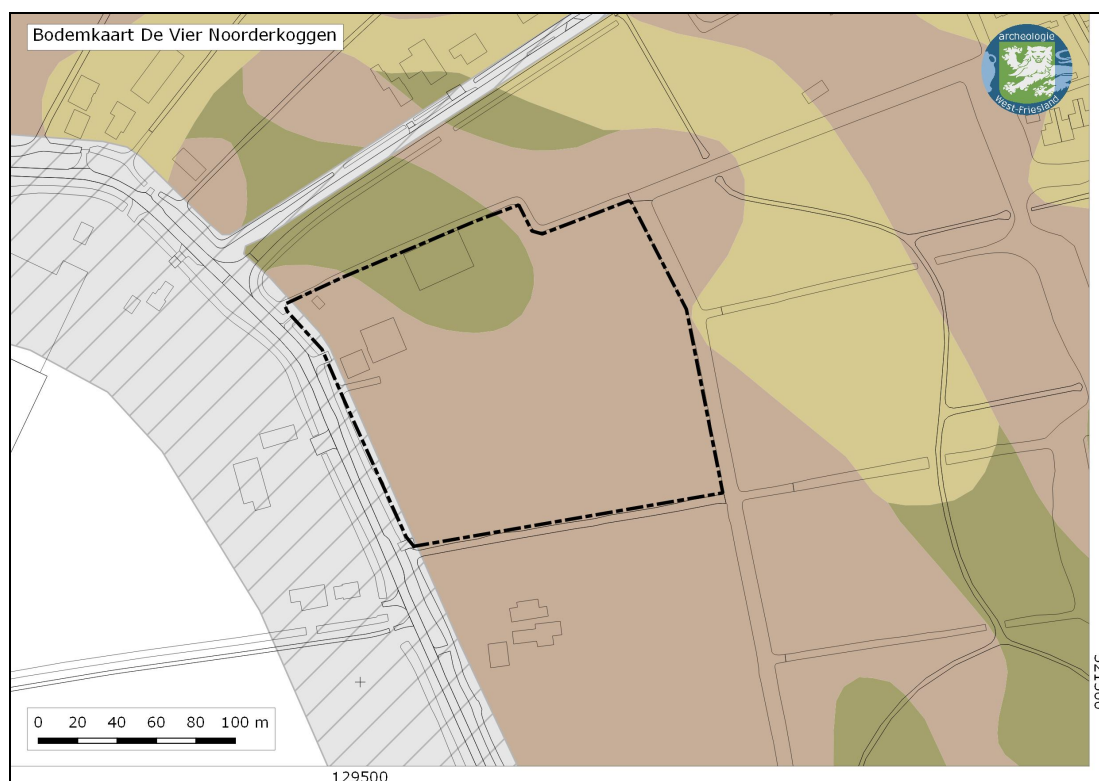
4. Archeologische en geologische bronnen

Het plangebied bevindt zich op de grote getijdengeul die via het Zeegat van Bergen West-Friesland binnendrong. In het Neolithicum was deze getijdengeul nog actief. Tussen 1800 en 1700 voor Chr. vond in dit wijd vertakte kreek- en kommensysteem een grote omslag plaats, mogelijk als gevolg van een stormvloed. In een groot deel van West-Friesland ontstaat een kweldergebied waarbij het sediment hoog opslibt. Wanneer het evenwicht rond 1700 voor Chr. weer is hersteld blijft in westelijk West-Friesland een kleine opening in de kust bestaan. Ter hoogte van het plangebied is een hoog opgeslibd kweldergebied ontstaan dat buiten het stormvloedbereik ligt. Dit landschap verzoet in hoog tempo en is in de Midden Bronstijd vrijwel geheel bewoonbaar. Door stagnatie van de afvoer van water naar zee ontstaan in de loop van de Midden Bronstijd meren, waar later ook veen gaat groeien. Rond 900 voor Chr. is het bewoonbare areaal in West-Friesland flink afgenomen en is bewoning alleen op de hoger liggende delen nog mogelijk.⁷

Aan de hand van bodemkaarten kan nader inzicht worden verkregen in de verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie.

Op de vereenvoudigde bodemkaart de Vier Noorderkoggen is zichtbaar dat het plangebied op zavelgronden ligt (code MFIII-II3b & code MFIII-II4b). Voor het stukje zware zavelige zeekleigrond in het noorden van het plangebied geldt een middelhoge waarde voor vindplaatsen uit de Bronstijd. Het plangebied ligt grotendeels op matig lichte zavel, eventueel af/oplopend tot lichte klei of met kleitussenlaag (code MFIII-II3b, kleur beige op afb. 6). Voor de zavelbodems geldt een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd.

In de buurt van het plangebied zijn nog geen archeologische onderzoeken uitgevoerd. Wel staat er een aantal losse vondsten in het landelijk systeem Archis. Het gaat hier voornamelijk om losse scherven van Laat Middeleeuwse kogelpotten (archis zaaknr; 2078114100).

Afbeelding 6. De locatie van het plangebied (zwarte stippellijn) op de vereenvoudigde bodemkaart De Vier Noorderkoggen (1975).

⁷ Van Zijverden 2017.

5. Conclusie & Advies

Het staat in de planning om het perceel Grote Zomerdijk 4a opnieuw in te richten. Het beoogde initiatief voorziet in het toevoegen van twee wooneenheden op dit perceel. Aan de hand van ontwikkelprincipes wordt dit initiatief landschappelijk ingepast en onderbouwd. Door het verwijderen van ruim 1.500 m² bedrijfsbebouwing, het grootste gedeelte van de betonnen erfverharding en het opheffen van de bebouwingsmogelijkheden van 20.000 m² wordt de huidige verrommeling van het landschap aangepakt.

Tevens wordt er op het zuidelijke gelegen toe te voegen woonvlak een woning gebouwd. Er zijn nog geen definitieve plannen beschikbaar. Het geplande woonperceel zal ca. 400 m² bedragen. De woning zelf zal kleiner zijn dan het perceel. Ten behoeve van de ruimtelijke onderbouwing voor het nieuwe bestemmingsplan is onderhavig adviesdocument opgesteld. Er zijn nog geen definitieve plannen bekend.

Vanuit cultuurlandschappelijk oogpunt is het belangrijk dat rekening gehouden wordt met de indeling van de percelering, de openheid van het landschap en de Grote Zomerdijk en zijn bermsloten. Dit zal in de ruimtelijke onderbouwing moeten worden uiteengezet (en desnoods getoetst).

Het plangebied ligt in een verkavelingsgebied van zeer hoge historisch-geografische waarde.

Binnen het plangebied staat geen historische bebouwing.

Op basis van de bodemkaart en geologische ontstaansgeschiedenis van het gebied geldt binnen het plangebied een hoge tot middelhoge verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie. Op de beleidskaart archeologie is deze verwachting vertaald naar vrijstellingsgrenzen van 1.000 en 2.500 m².

Geadviseerd wordt om ten behoeve van de bescherming van eventueel in de ondergrond aanwezige resten uit de prehistorie de vrijstellingsgrenzen uit de beleidskaart archeologie in het nieuwe bestemmingsplan over te nemen in de vorm van dubbelbestemmingen. De digitale begrenzing afkomstig van de beleidskaart archeologie kan ten behoeve van de te vervaardigen verbeelding separaat worden aangeleverd.

6. Bronnen

Archis 3.0

Burck, P. du & L.W. Dekker, 1975. De bodemgesteldheid van de Vier Noorder Koggen. *Stiboka-rapport* 972, Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Munster, M. van, 2020. *Beeldkwaliteitsplan Grote Zomerdijk 4 te Wognum*. Best M Ingenieursbureau, Amsterdam.

Provincie Noord-Holland, 2001. Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland. De Cultuurhistorie van West-Friesland (cd-rom).

Provincie Noord-Holland, 2018. Prachtlandschap Noord-Holland. Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (<https://leidraadlc.noord-holland.nl/ensembles/west-friesland-midden>)

Provincie Noord-Holland, 2020. Omgevingsverordening NH2020 (vastgesteld door Provinciale Staten op 22 oktober 2020 en geldig vanaf 17 november 2020).

Rho, 2018. Toelichting Bestemmingsplan Buitengebied gemeente Medemblik (vastgestel 22-2-2018). NL.IMRO.0420.14410105-VA01 (www.ruimtelijkeplannen.nl).

Soonius, C.M. & J. van Leeuwen, 2018. Toelichting Beleidskaart Archeologie gemeente Medemblik. *West-Friese Archeologische Notities (WAN)* 6. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Westfries Archief

Zijverden, W.K. van, 2017. *After the deluge. A paleographic reconstruction of Bronze Age West-Frisia (2000-800 BC)*. Proefschrift. Sideston Press, Leiden.

7. Geldigheid

Indien de (bodemroerende) plannen voor dit project worden gewijzigd na advisering, dan dienen de nieuwe plannen te worden voorgelegd aan Archeologie West-Friesland, zodat deze opnieuw kunnen worden beoordeeld. Het voorgaande advies vervalt daarmee.

Deze archeologische quickscan heeft een geldigheid van **2 jaar**. Na verloop van deze periode wordt het advies ongeldig en dient bij ontwikkelingen een nieuw archeologisch advies te worden aangevraagd. Dit geldt ook voor ongewijzigde bouwplannen.

Bovenstaand archeologisch advies is daarmee geldig tot:

10-08-2023